

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ของผู้เขียนนั้นกล่าวไว้ในบทที่ ๑ ว่าเป็นงานวิจัยที่เข้าข่ายการศึกษาในเรื่องของพฤติกรรมทางการเมือง ซึ่งเป็นการศึกษาทางรัฐศาสตร์ที่ประสบความสำเร็จเป็นขั้นเป็นอันในการศึกษาเขาเมื่อประมาณกลางศตวรรษที่ ๒๐ นี้เอง แม้จะมีการโหมโรงเคลื่อนไหวกันมาตั้งแต่ช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ และต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ จากความพยายามของ เจมส์ ไบรส์ วูคโรว์ วิลสัน เจค็อบ เบิลยู เบอร์เกส เอ. ลอเรนซ์ โลเวล เกรแฮม วอลลาส เป็นต้น^๑

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์ของผู้เขียนโดยเฉพาะเรื่องการศึกษาพฤติกรรมของกลุ่มนั้น เริ่มต้นคิดมาจาก อาเธอร์ เบินเลย์ (Arthur F. Bentley) จากการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ภายในกรอบพฤติกรรมของกลุ่มหรือกระบวนการทางกลุ่มเป็นหลักสำคัญ^๒

ผู้สนใจโปรดดูรายละเอียดได้ใน James Bryce, Modern Democracies (New York : Macmillan, 1921) ; The American Commonwealth (New York : Macmillan, 1926); J.W. Burgess, Political Science and Comparative Constitutional Law, 2 vols. (Boston : Ginn, 1881); A.Lorenz Lowell, Government and Parties in Continental Europe, 2 vols. (Boston : Houghton Mifflin, 1886); The Government of England, 2 vols. (New York : Macmillan 1908); Graham Wallas, Human Nature in Politics (London : Constable, 1908) reprinted by University of Nebraska Press 1962.

^๒ Arthur F. Bentley, The Process of Government, 1908 reprinted 1949.

ต่อมาเมื่อรัฐศาสตร์เชิงพฤติกรรมหยุดยั้งลงในช่วงระยะเศรษฐกิจตกต่ำจนสิ้นสงครามโลกครั้งที่สอง รัฐศาสตร์ได้พัฒนาขอบเขตกว้างขวางขึ้นโดยศึกษาในเชิงประสบการณ์จริง ความสนใจในเรื่องกระบวนการเรียนรู้ทางชีวิตสังคมการเมืองจึงเริ่มขึ้นเป็นรูปเป็นร่างอีกมาก^๑ แม้จะได้ชื่อปะทุ "ที่เป็นเสมือน" ประทีปแห่งความคิดอยู่แล้ว จาก เฮอร์เบิร์ต ไฮแมน (Herbert Hyman)^๒ ซึ่งศึกษาเอาไว้ในปี ค.ศ. ๑๙๕๕ เป็นคนแรกหรือการศึกษาศึกษาทิศทางการเมืองวัฒนธรรมทางการเมืองจากบทความทางการเมืองของ อัลมอนต์^๓ ชื่อ "Comparative Political Systems" ซึ่งพิมพ์เผยแพร่ในปี ค.ศ. ๑๙๕๖ ซึ่งต่อจากนั้นมาอีกกว่า ๑๐ ปี

^๑ รายละเอียดในเรื่องนี้ศึกษาเพิ่มเติมได้จาก Somit and Tanenhaus, The Development of American Political Science : From Burgess to Behavioralism (Boston : Allynx Bacon, 1967); Robert A. Dahl, "The Behavioral Approach in Political Science : Epitaph for a Monument to a Successful Protest," American Political Science Review 55 (December, 1961) : 72-763; Austin Ranney, (ed.), Essays on the Behavioral Study of Politics especially by Evron M. Kirkpatrick. (Urbana : University of Illinois Press, 1962); James C. Charlesworth, (ed.) The Limits of Behavioralism in Political Science (Philadelphia : American Academy of Political and Social Science, 1962).

^๒ Herbert Hyman, Political Socialization, 1959.

^๓ Gabriel A. Almond, "Comparative Political System," in Political Behavior A Reader in Theory and Research, (ed.) Heinz Eulau, Samuel J. Eldersveld and Morris Janowitz (Free Press : Illinois, 1956), p.36.

อัลมอนต์ จึงได้ผลิตหนังสือที่เป็นแม่บทแห่งวัฒนธรรมทางการเมืองขึ้น คือ Comparative Politics : A Development Approach ที่แบ่งแยกวัฒนธรรมทางการเมืองไว้อย่างเด่นชัด

ดังนั้น การศึกษาพฤติกรรมทางการเมืองจึงมีการปรับปรุงกันขนานใหญ่ขยายน่านฟ้าแห่งความรู้ให้กว้างขวางทางออกไป กระบวนการเรียนรู้ชีวิตทางสังคมการเมืองจึงมีส่วนประกอบแยกแตกแขนงสาขาขึ้นเป็นแทนที่จะศึกษา "กระบวนการ" โดยตรง ก็อาจหันมาศึกษาส่วนประกอบ เช่น ความสนใจทางการเมืองบ้าง ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองบ้าง ศึกษาอิทธิพลที่มีต่อกระบวนการบ้าง จากสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ในเชิงจิตวิทยา เช่น อัจฉริยะของเพียเจ (Piaget's Theory)

อย่างไรก็ตามขอตั้งข้อสังเกตไว้ในที่นี้ว่า ไม่ว่าจะศึกษาในแง่มุมใดก็ยังเป็นเพียงพัฒนาการศึกษาของแต่ละมิติหรือแนวความคิดซึ่งต่างไปจากเดิม อาจนับคืออันอื่นอีกก็เป็นได้ดังเช่น ผลงานวิจัยที่ผู้เขียนจะขอกล่าวอ้างถึงต่อไปนี้เพื่อปูพื้นฐาน "กรอบความคิด" เบื้องต้น (Conceptual Frame work) ในการเป็นแนวทางวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ต่อไป โดยผู้เขียนจะเบียดอีก "มิติหนึ่ง" ตามแนวความคิดของผู้เขียนเองในแง่ของ "กระบวนการ" คือ พิจารณาทุกส่วนประกอบของกระบวนการเรียนรู้ชีวิตทางสังคมการเมือง ซึ่งได้แก่ความสนใจทางการเมือง ความรู้ ความเข้าใจทางการเมือง ทักษะทางการเมือง ความสำนึกทางการเมือง เป็นต้น หล่อหลอมเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองมีผลต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในที่สุด

โปรดดูรายละเอียดในบทที่ ๒ ส่วนกระบวนการเรียนรู้ชีวิตทางสังคมการเมืองและ J. Piaget, "Piaget's Theory," in P.H. Mussen (ed.), Carmichael's Manual of Child Psychology, 3rd ed. (New York : Wiley, 1970).

ความรู้อย่างเข้าใจทางการเมืองทัศนคติทางการเมืองและความสำนึกทางการเมือง

สุจิต บุญบงการ^๑ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ทัศนคติและความสนใจของนักศึกษาไทยที่มีต่อการเมือง" ได้สุ่มตัวอย่างจากนิสิตนักศึกษาที่เรียนอยู่ในปีสุดท้ายของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยเปรียบเทียบจากนิสิตนักศึกษาที่เรียนสาขาวิชารัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และทางคำเทคโนโลยีกับนิสิตนักศึกษาที่เรียนทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

ผลการวิจัยของ อุเทน บัญญา^๒ เรื่อง "การศึกษาทัศนคติของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" ได้ศึกษาโดยใช้ตัวอย่างประชากรจำนวน ๓๒๐ คน ซึ่งสุ่มจากนิสิต ๓ กลุ่ม คือ นิสิตคณะรัฐศาสตร์ นิสิตคณะอื่นที่ได้เรียนวิชารัฐศาสตร์มาบ้าง และนิสิตคณะอื่นที่ไม่ได้เรียนทางรัฐศาสตร์มาเลย การรวบรวมข้อมูลได้ใช้แบบวัดทัศนคติต่อการเมืองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาเอง

ผลการทดสอบนี้จะวัดนัยสำคัญระหว่างคะแนนแตกต่างของทัศนคติทางการเมืองโดยเฉลี่ยของนิสิตทั้ง ๓ กลุ่ม ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบมี ๓ ตัวประกอบ คือ กลุ่มนิสิต ชั้น เพศ โดยจะใช้วิธีการทดสอบของคันแดนประกอบด้วย

ผลจากการวิจัยพบว่า

๑. นิสิตคณะรัฐศาสตร์กับนิสิตคณะอื่นที่เรียนวิชาทางรัฐศาสตร์มาบ้าง มีทัศนคติทางการเมืองไม่แตกต่างกัน
๒. สำหรับนิสิตคณะอื่นที่ไม่ได้เรียนวิชาทางรัฐศาสตร์มาเลย มีทัศนคติทางการเมืองต่ำกว่านิสิตทั้งสองกลุ่มแรก
๓. นิสิตชั้นปีที่ ๑ กับนิสิตชั้นปีที่ ๔ มีทัศนคติต่อการเมืองไม่แตกต่างกัน

^๑ Suchit Bunbongkarn, "Thai Student's Political Interest and Attitudes," The Journal of Social Sciences (October, 1969) : 87-164.

^๒ อุเทน บัญญา, "การศึกษาทัศนคติของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยต่อการเมือง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๒๓).

ผลงานวิจัยระดับมาตรฐานอีกชิ้นหนึ่งที่น่าสนใจก็คือ การวิจัยของทินพันธุ์ นาคะตะ^๑ ซึ่งเป็นวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกทางรัฐศาสตร์ เสนอต่อมหาวิทยาลัยแวนเคอเวิร์ปส์ และไก้พิมพ์เผยแพร่ เป็นหนังสือชื่อ The Problems of Democracy in Thailand : A Study of Political Culture and Socialization of College Students (Bangkok : Praepittaya, 1975 ทินพันธุ์ ได้วิเคราะห์จากหลายบทความด้วยกัน เช่น โปโรโทร และ ริคก์^๒ แมคคอลลี^๓ อัลมอนด์ และ เวอร์บา^๔ อากอร์โนและคณะ^๕ และโรเซ็นเบิร์ก^๖

^๑ Thinapan Nakata, The Problems of Democracy in Thailand : A Study of Political Culture and Socialization of College Students (Bangkok : Praepittaya, 1975), p.14.

^๒ James W. Prothro and Charles M. Griggs, "Fundamental Principles Democracy : Bases of Agreement and Disagreement," Journal of Politics 22 (May, 1960) : 94-276.

^๓ Herbert McClasky, "Consensus and Ideology in American Politics," American Political Science Review 63 (June, 1964) : 82-361.

^๔ Gabriel A. Almond and Sidney Verba, The Civic Culture (Princeton : Princeton University Press, 1963).

^๕ T. Adorno, et.al. The Authoritarian Personality (New York : Harper and Brothers, 1950).

^๖ Morris Rosenberg, "Misanthropy and Political Ideology," American Sociological Review 21 (December 1956) and "Misanthropy and Attitudes Toward International Affairs," Journal of Conflict Resolution 1 (December, 1957) : pp.45-340.

ที่นั้พบรัฐไ้ทำการศึกษาค้นคิของนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัย ๒ แห่งด้วยกัน คื ๑
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โรงเรียนนายร้อย
พระจุลจอมเกล้า โรงเรียนนายเรืออากาศ ักยการแบ่งนักศึกษออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ นักศึกษา
แขนงวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์และการทหาร (เฉพาะเพศชาย) โดยกำหนดตัวแปรอิสระ คือ
เพศให้เหมือนกันหมด การศึกษาค้นคิของนักศึกษา ประกอบด้วย แนวทางดังต่อไปนี้ คือ

๑. ศึกษาค้นคิทางการเมืองตั้งแต่เริ่มของไทยว่าจะมีผลต่อกระบวนการประชาธิปไตย
มากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ไ้ตั้งข้อสังเกตพื้นฐานไว้ค้ว่า ประชาธิปไตยเป็นสิ่งใหม่ในหมู่ประชาชน
เพราะถูกครอบงำโดยทัศนคติแบบอำนาจอานิยม ประชาชนมักจะมีคามเชื่อมั่นในสภาพแวดล้อม
แต่ขาดการสังเกตและการวิพากษ์วิจารณ์

๒. ศึกษาระดับของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองตั้งแต่เริ่มว่ามีอยู่สูงหรือต่ำ ตลอดจน
คามกระตือรือร้นของประชาชนที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง

๓. ศึกษาค้นคิแบบประชาธิปไตยคือความสนใจในทางการเมือง การมีความเชื่อมั่น
ในตนเองในฐานะเป็นพลเมืองคนหนึ่ง พร้อมกับการศึกษาค้นคิแบบอำนาจอานิยม ได้แก่ การขาด
เหตุผลในการตัดสินใจ การขาดศรัทธาในสภาพแวดล้อมของมนุษย์ซึ่งมีผลจากกระบวนการเรียนรู้
ทางสังคม

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาไทยมีทัศนคติทางการเมืองที่ขัดกันอยู่ในตัวเอง คือ มีทั้ง
ทัศนคติที่ล้าหลัง และทันสมัยผสมปนเปอยู่ค้ๆ คือ ในก้าหนึ่งนั้น นักศึกษามีทัศนคติเอื้ออ้าวย
ต่อประชาธิปไตย แต่อีกก้าหนึ่งมีลักษณะต่อต้านประชาธิปไตยและวัฒนธรรมทางการเมืองที่เป็น
ประชาธิปไตยนั้นแสดงออกโดยการตอบค้ถามต่าง ๆ ของนักศึกษาได้แก่ การมีทัศนคติที่ยึดมั่นใน
แนวทางความคิดแบบประชาธิปไตยเห็นว่า ประชาชนควรเข้ามีส่วนร่วมในทางการเมือง และ

^๑ Thinapan Nakata, The Problems of Democracy in Thailand : A Study of Political Culture and Socialization of College Students, p.16.

สามารถเปลี่ยนแปลงหรือมีอิทธิพลต่อระบบการเมืองได้ ส่วนทัศนคติที่ไม่เป็นประชาธิปไตย ได้แก่ ทัศนคติที่มีแนวโน้มเชิงนิยมอำนาจ การขาดความเชื่อมั่นในเพื่อนมนุษย์และสภาพแวดล้อมทางการเมือง และขาดวิจรรณญาณที่เหมาะสม

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่น่าสนใจในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาที่มีการศึกษาสูงจะยังมีลักษณะอำนาจนิยมมากขึ้น แต่ยังปรารถนาที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น

สำหรับนักศึกษาในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์จะมีทัศนคติที่เป็นประชาธิปไตยมากที่สุด ตรงข้ามกับนักศึกษาในสาขาวิชากรรพการที่มีทัศนคติแบบอำนาจนิยม ส่วนนักศึกษาด้านวิชาสังคมศาสตร์จะอยู่ระหว่างกลางของขั้วปลายสุดสองด้านนี้

ทีนพันธุ์ สรุปความเห็นว่าการขัดแย้งระหว่างประชาธิปไตยกับอำนาจนิยมนี้เป็นลักษณะร่วมของทุกสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงรวมทั้งสังคมไทยด้วย (polynormative society) ซึ่งหมายความว่าระบบการเมืองจะมั่นคงมีประสิทธิภาพได้ในอนาคตขึ้นอยู่กับว่า ผู้คนจะสามารถเพิกเฉยในการเปลี่ยนทัศนคติดั้งเดิมให้เป็นทัศนคติที่เอื้อต่อประชาธิปไตย

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ ลิขิต ชีรเวทิน ได้ทำการวิจัย เรื่อง "Political Attitude of the Bureaucratic Elite and Modernization" ^๑ โดยใช้วิธีสัมภาษณ์และออกแบบสอบถามต่อข้าราชการระดับสูงของกระทรวงมหาดไทย และกระทรวงศึกษาธิการ เป็นจำนวน ๕๕ ชุด ได้คืนมา ๔๖ ชุด (๘๘.๙%)

จากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการระดับสูงประมาณ ๔๐% มีทัศนคติทางการเมืองแบบก้าวหน้าอีก ๒๐% มีทัศนคติทางการเมืองแบบอนุรักษ์นิยม นอกจากนี้ลิขิตยังพบว่าตัวแปรที่มีอิทธิพลสำคัญที่สุดได้แก่ระดับการศึกษา รองลงมาคืออายุ

^๑ Likhit Dhiravegin, Political Attitudes of the Bureaucratic Elite and Modernization (Bangkok : Thai Watana Panich, 1973), p.49.

เกี่ยวกับระดับการศึกษา สถิติพบว่า ผู้ที่จบระหว่างปริญญาโทถึงปริญญาเอกมักจะเป็นแบบก้าวหน้า ส่วนผู้ที่จบปริญญาตรีหรือต่ำกว่าจะเป็นแบบอนุรักษ์นิยม ส่วนทางด้านอายุพบว่า ผู้ที่สูงอายุมักจะเป็นพวกอนุรักษ์นิยม อย่างไรก็ตาม โดยสรุปแล้วข้าราชการระดับสูงของทั้ง ๒ กระทรวงนี้จะมีผู้ที่มีทัศนคติทางการเมืองแบบก้าวหน้ามากกว่า คือ ๔๐.๔% อีก ๒๑.๒% เป็นพวกอนุรักษ์นิยมและอีก ๓๘.๔% เป็นพวกกลาง

วิภากรณ์ ปราโมช น. อยุรยา * เป็นอีกผู้หนึ่งที่ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาทัศนคติทางการเมือง ความรู้ความเข้าใจและความสนใจในการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตกรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างหาข้อมูลจากกลุ่มประชากรในเขตกรุงเทพมหานครจำนวน ๑๘๗ คน และมหาวิทยาลัยรามคำแหง ๕๐ คน

ผลสรุปของการวิจัยมีดังนี้

๑. ประชาชนส่วนใหญ่ มีความรู้ความเข้าใจในระบบการเมืองแบบรัฐสภาในระดับปานกลางถึงระดับดี

๒. ประมาณครึ่งหนึ่งของประชาชนในกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีทัศนคติทางการเมืองและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ค่อนข้างดี ส่วนที่เหลือนั้นมีทัศนคติทางการเมืองที่ไม่ดี อย่างไรก็ตาม ประชาชนส่วนใหญ่ยังคงต้องการให้ปกครองแบบประชาธิปไตยต่อไป

๓. ปัจจัยทางประชากรและสังคมที่มีอิทธิพลเด่นชัดต่อความรู้ความเข้าใจ ความสนใจทางการเมือง ทัศนคติทางการเมืองและการเลือกตั้งได้แก่เพศ ระดับการศึกษา และฐานะทางเศรษฐกิจสังคม ส่วนปัจจัยอื่น ๆ ไม่มีอิทธิพลต่อหัวข้อที่ศึกษาทั้งหมด

* วิภากรณ์ ปราโมช น. อยุรยา, "การศึกษาเรื่องทัศนคติทางการเมือง ความรู้ความเข้าใจและความสนใจในการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในกรุงเทพมหานคร, วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๑๕" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๕).

๔. นอกจากนี้ยังพบว่า มีความสัมพันธ์กันในระหว่างสิ่งต่อไปนี้ คือ

๔.๑ ความรู้ความเข้าใจในระบบการ เมืองแบบรัฐสภากับทัศนคติทางการเมือง และการปกครองแบบประชาธิปไตย

๔.๒ ความรู้ความเข้าใจในระบบการ เมืองแบบรัฐสภากับทัศนคติในการไปใช้ สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง

๔.๓ ทัศนคติทางการเมืองและการ ปกครองระบบประชาธิปไตยกับทัศนคติ ในการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง

นอกจากงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นซึ่งเป็นของนักรัฐศาสตร์ทั้งสิ้นแล้ว งานวิจัย ของนักการศึกษาที่ให้ความสนใจในเรื่องความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ทัศนคติทางการเมือง

ยังมีนักรัฐศาสตร์ที่ศึกษาในเรื่องนี้อีกมาก ผู้สนใจโปรดดูได้ใน สุวรรณ สุวรรณเดโช "ทัศนคติของนายตำรวจที่มีต่อการ เมืองและการบริหารราชการ ศึกษาเฉพาะกรณีนายตำรวจ นักเรียนสารวัตรและผู้บังคับกองรุ่นที่ ๑๐ ๒๕๑๕" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัย แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๕) ชัยวัฒน์ รัฐขจร, "ความ เข้าใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัด ชลบุรี ประเทศไทย ๒๕๒๑" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัย แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิต วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๒๑), ชูวงศ์ ฉายะบุตร, การวิจัยเรื่องการเมืองการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์, ๒๕๑๐), หน้า ๒๒-๒๓, Almond and Verba, The Civic Culture : Political Attitudes and Democracy in Five Nations (Princeton : Princeton University Press, 1963) ; James Macgregor Burns and Jack Walter Poltson, Government by the People (Englewood Cliffs, N.J., : Prentice-Hall, 1956).

และความสำนึกทางการเมืองซึ่งมีอยู่มากมายเช่นกัน ที่สำคัญได้แก่งานวิจัยของ สมเจตน์ อัครอด^๑ เรื่อง "ความคิดเห็นทางการเมืองของนักศึกษาในเมืองในวิทยาลัยครูทั้งชายหญิง และระดับ ปกศ.ต้น และ ปกศ.สูง

ผลจากการวิจัยปรากฏว่า ความคิดเห็นทางการเมืองของนักศึกษาครูที่อยู่ในกลุ่ม เป็นกลางมีถึง ๖๗% กลุ่มอนุรักษนิยมมีเพียง ๒๗.๘๗% และกลุ่มก้าวหน้าเพียง ๕.๘๖% แต่เห็นพ้องกันว่า การอบรมสั่งสอนเรื่องการเมืองควรเริ่มตั้งแต่อนุบาลจนถึงระดับสูง

สำหรับงานวิจัยของ วิจิต ประสมปลื้ม^๒ เรื่องความสำนึกทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนราษฎรสอนศาสนาอิสลามไผ่จำหลักปัตตานี ยะลา และ นราธิวาส รวม ๙๕ คน พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจและทัศนคติทางการเมืองแบบเป็นกลาง แต่นักเรียนหญิงมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองดีกว่านักเรียนชาย ส่วนทัศนคติทางการเมืองไม่แตกต่างกันเลย สำหรับนักเรียนที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย จะมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองดีกว่านักเรียนที่ได้รับการเลี้ยงดูไม่เป็นแบบประชาธิปไตย

วินน์ (Winn)^๓ ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเฉื่อยชา การก้อยประสิทธิภาพ และความไม่สอดคล้องทางการเมืองกับความล้มเหลวในการสอนวิชาหน้าที่พลเมือง โดยใช้สภาพทางสังคมวิทยาการเมืองที่เป็นจริงในสหรัฐอเมริกา การศึกษานี้เน้นเรื่องสิทธิคามรัฐธรรมนูญ

^๑ สมเจตน์ อัครอด, "ความคิดเห็นทางการเมืองของนักศึกษาในวิทยาลัยครู" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาด้านจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๘).

^๒ วิจิต ประสมปลื้ม, "ความสำนึกทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนราษฎรสอนศาสนาอิสลาม" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาด้านจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๓).

^๓ Ira Jay Winn, "The Case Study Reform Movement in American Civic Education : Educational Implications of Political Apathy," Dissertation Abstracts International (July, 1966) : 60A.

ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนเข้าใจถึงสิทธิคามรัฐธรรมนูญในอัตราต่ำ การสอนวิชาหน้าที่พลเมืองจึงประสบความล้มเหลวในการสร้างความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการนำเอาประชาธิปไตยไปปฏิบัติ

ในเรื่องของความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ทักษะทางการเมืองและความสำนึกทางการเมือง นอกจากงานวิจัยที่กล่าวอ้างมาแล้วข้างต้นก็ยังมีงานวิจัยอีกมากมายที่ควรค่าแก่การให้ความสนใจไม่น้อยอีกมาก เช่น งานวิจัยของ วอลเตอร์ อาร์. บอร์ก (Walter, R. Borg)^๑ ลี เอช. เอ็มแมน (Lee H. Ehman)^๒ แซมมวล ลูเซอร์ ลอง (Sammuel Louser Long)^๓ ลลินธร กิจจาริการกุล^๔ และ สติติ จิตตะนาคี^๕ เป็นต้น

^๑ Walter R. Borg, "Student Government and Citizenship Education," The Elementary School Journal 67 (December, 1966): 154-160.

^๒ Lee H. Ehman, "An Analysis of the Effects of Qualitative and Quantitative Educational Variables upon the Political Socialization of High School Students," Paper delivered at Annual meeting of the American Political Science Association, September 1968, pp.3-7.

^๓ Samuel Louser Long, Indiana University, The Social Studies Teacher as Political Socialization Agent : An Empirical Investigation of Role Perception and Role Performance, Dissertation Abstract, 1969 : 40694, 1969.

^๔ ลลินธร กิจจาริการกุล, "ทัศนคติทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ๒๕๒๓" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกมัธยมศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓).

^๕ สติติ จิตตะนาคี, "ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ในจังหวัดอุบลราชธานี ๒๕๑๘" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกมัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๘).

งานวิจัยเกี่ยวกับความสนใจทางการเมือง

การศึกษา "กลุ่ม" กับความสนใจทางการเมืองนี้ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ทำให้ความสนใจอยู่ไม่น้อย เพราะความสนใจทางการเมืองนั้นเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การเรียนรู้ทางการเมืองอันจะก่อให้เกิดทัศนคติทางการเมืองหรือวัฒนธรรมทางการเมืองและการเข้าร่วมทางการเมือง (รายละเอียดปรากฏอยู่ในแม่บทที่ ๒) อย่างไรก็ตาม การศึกษา "กลุ่ม" กับความสนใจทางการเมืองก็ยังมีนักวิชาการที่ศึกษาในเรื่องนี้อยู่บ่อยมากที่นำเสนอใจควรค่าแก่การกล่าวอ้างได้ก็เห็นจะได้แก่

วนิดา ธนศานุเวช^๑ ซึ่งศึกษาเรื่องการสำรวจแนวความคิดและความสนใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นประจำปีการศึกษา ๒๕๑๒

ปรากฏผลจากการวิจัยว่า ส่วนใหญ่เด็กเรียนมีแนวความคิดเป็นประชาธิปไตยและมีความเข้าใจในความหมายของประชาธิปไตยดีพอ

ไบรอนจี แมสเซียลาส (Byron G. Massialas)^๒ เป็นอีกผู้หนึ่งที่ได้รวบรวมเอาผลการวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับการศึกษาอบรมทางด้านการเมืองก่อนปี ค.ศ. ๑๙๖๕ โดยสรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับความสนใจทางการเมืองไว้ว่า เด็กมักจะมี ความสนใจทางการเมืองอย่างปึกแผ่นและ เด็กที่มาจากครอบครัวซึ่งมีรายได้ต่ำจะมีความสนใจทางการเมืองมากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวซึ่งมีรายได้สูง

วนิดา ธนศานุเวช, "การสำรวจแนวความคิดและความสนใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา ๒๕๑๒" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๒).

^๒ Byron G. Massialas, "Citizenship and Political Socialization," Encyclopedia of Educational Research ed., Robert L. Fbel, 4th ed., 1969, pp.125-126.

งานวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมือง

บทความของ กมล สมวิเชียร และ สุจิต บุญบงการ ในหนังสือวรรณไวทยากร
เผยแพร่งานวิจัยชิ้นแรกของนักรัฐศาสตร์ไทยที่ต้องการหาลักษณะเด่นของวัฒนธรรมทาง
การเมืองของไทย^๑

กมล สมวิเชียร เห็นว่าการ ค้นหาวัฒนธรรมทางการเมืองไทยจะต้องเริ่มค้นจาก
กระบวนการเรียนรู้และอบรมทางสังคม (socialization process) ซึ่งอาจแบ่งได้
เป็น ๓ ระดับ คือ ระดับครอบครัว สังคม และระบบการเมือง^๒ โดย กมล สรุปต่อท้าย
ถึงค่านิยมของคนไทยส่วนใหญ่ ว่ามีลักษณะเป็นลูกกุ่มระหว่าง "อิสระนิยม" "อำนาจนิยม"
คือ ในระบบความคิดและสติสัมปชัญญะของคนไทยนั้นจะมีทั้งสองประเภท คือ ความปรารถนา
ที่จะมีชีวิตซึ่งไม่มีสิ่งเหนี่ยวรั้งจำกัดอยู่กับความจำเป็นที่จะต้องอยู่ใต้อำนาจของบุคคลที่เหนือกว่า^๓

บทความของ สุจิต บุญบงการ ชื่อ "นิสิตนักศึกษากับการพัฒนาทางการเมือง
ของไทย"^๔ เป็นการศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองและทัศนคติทางการเมืองมุ่งหาความสัมพันธ์

^๑ วรรณไวทยากร : ส่วนที่เกี่ยวข้องกับรัฐศาสตร์ (พระนคร : โรงงานตำรา
สมาคมสังคมนักศึกษาแห่งประเทศไทย, ๒๕๑๔).

^๒ กมล สมวิเชียร, "วัฒนธรรมทางการเมืองไทยกับการพัฒนาทางการเมือง,"
วรรณไวทยากร : ส่วนที่เกี่ยวข้องกับรัฐศาสตร์, หน้า ๕๓-๕๔.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๕.

^๔ สุจิต บุญบงการ, "นิสิตนักศึกษากับการพัฒนาทางการเมืองของไทย"
วรรณไวทยากร : ส่วนที่เกี่ยวข้องกับรัฐศาสตร์, หน้า ๑-๓๑ และโปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติม
ได้ใน Suchit Bunbongkarn, Higher Education and Political Development
Unpublished Ph.D. Dissertation submitted to the Fletcher School of
Law and Diplomacy, Tuft University, 1968

ระหว่างอิทธิพลของการศึกษาที่มีต่อวัฒนธรรมทางการเมือง โดยตั้งสมมติฐานว่า ผู้ที่มีการศึกษาสูงย่อมจะมีความสนใจทางการเมืองและมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อย ทั้งยังเห็นว่าระบบการศึกษาเป็นสถาบันหนึ่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการนำพาซึ่งวัฒนธรรมทางการเมืองแก่ประชาชน

สุจิต^๒ สรุปผลการวิจัยว่า ครอบครัวมีส่วนในการกำหนดทัศนคติค่านิยมของนิสิต นักศึกษาอยู่มาก สถาบันการศึกษาโดยเฉพาะในระดับมหาวิทยาลัยยังเป็นเพียงส่วนหนึ่งของระบบราชการ จึงยังไม่มีอิทธิพลในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ค่านิยม นิสิตนักศึกษาได้เท่าที่ควร ถึงแม้จะเห็นได้ว่านิสิตนักศึกษายังคงมุ่งต้องการ เพียงเพื่อให้ได้ปริญญามาเพื่อขาย ให้ได้ฐานะการงานที่ดีและได้รับการยอมรับจากสังคมเท่านั้น ทั้งนี้ นิสิตนักศึกษาไทยจึงยังมีความไม่สนใจทางการเมืองอยู่

นอกเหนือจากการศึกษาของ กมล และ สุจิต แล้ว ยังมีงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาอีกมากมายซึ่งควรค่าแก่ความสนใจอยู่ไม่น้อย อาทิเช่น ทินพันธ์ นาคะกะ^๒

สุจิต บุญบงการ, "นิสิตนักศึกษากับการพัฒนาทางการเมืองของไทย" วารณไวยาकरण ส่วนที่เกี่ยวกับรัฐศาสตร์, หน้า ๑-๓๑ และโปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ใน Suchit Bunbongkarn, Higher Education and Political Development Unpublished Ph.D. Dissertation submitted to the Fletcher School of Law and Diplomacy, Tuft University, 1968

^๒ Thinapan Nakata, The Problem of Democracy in Thailand : A Study of Political Culture and Socialization of College Students (Bangkok : Praepittaya, 1975), pp.14.

วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวาน ^๑ มณฑล มีอนันต์ ^๒ พลศักดิ์ จิรไกรศิริ ^๓ โกศล
 ธรรมชาติ ^๔ ชนะ นิลรัตน์ ^๕ เป็นต้น

^๑ วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวาน, "วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของไทย
 ศึกษาเฉพาะกรณีภาคศึกษาระดับปริญญาโทของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ๒๕๒๑"
 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาด้านสังคมศาสตร์ แผนกวิชาการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑).

^๒ มณฑล มีอนันต์, "วัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคลชั้นนำท้องถิ่น : ศึกษา
 เฉพาะกรณีบุคคลชั้นนำจังหวัดสิงห์บุรี ๒๕๒๒" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาด้านสังคมศาสตร์
 แผนกวิชาการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๒).

^๓ พลศักดิ์ จิรไกรศิริ, "วัฒนธรรมทางการเมืองของครูในกรุงเทพมหานคร
 ๒๕๒๐" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาด้านสังคมศาสตร์ แผนกวิชาการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
 ๒๕๒๐).

^๔ โกศล ธรรมชาติ, "การศึกษาศึกษาค้นคว้าแบบประชาธิปไตยของนักเรียน
 อาชีวศึกษาระดับ ม.ศ. ๒, ๒๕๑๘" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาด้านสังคมศาสตร์
 แผนกวิชาการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๘).

^๕ ชนะ นิลรัตน์, "การศึกษาศึกษาค้นคว้าแบบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓
 ในเขตศึกษา ๒, ๒๕๑๘" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาด้านสังคมศาสตร์
 แผนกวิชาการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๘).

งานวิจัยเกี่ยวกับกำรเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง

ได้มีการศึกษารูปแบบของกำรเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองซึ่งเป็นการศึกษาพฤติกรรมทางการเมืองในปัจจุบันเน้นไว้มากมาย พบว่ากำรเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของแต่ละสังคมมีรูปแบบแตกต่างกัน โดยทั่วไปมักจะอยู่ในรูปแบบของกำรออกเสียงเลือกตั้ง การจัดให้มีการเลือกตั้งกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง กิจกรรมขององค์กรต่าง ๆ พฤติกรรมที่รุนแรงหรือไม่รุนแรง การติดต่อประสานงานในสถานที่ต่าง ๆ เป็นต้น

ส่วนเกณฑ์ที่นิยมใช้มีหลายแบบด้วยกัน เช่น การลงคะแนนเสียง การบริจาคเงิน ให้พรรค การรณรงค์หาเสียงให้ผู้สมัครและกำรร่วมชุมนุมทางการเมือง^๑ เป็นต้น การวิจัยที่สำคัญคงกล่าวถึงดังต่อไปนี้ คือ

วรวรณิมล หนิมพานิช^๒ ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่นักเรียนได้รับจากโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นกับสภาพแวดล้อมทางบ้าน ผลการวิจัยปรากฏว่าไม่มีความสัมพันธ์กันระหว่างความรู้ความเข้าใจการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการแสดงออกการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ปรีชา ตุงมณี^๓ ศึกษาทัศนคติของครูประถมศึกษาต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้อย่างน่าสนใจด้วยการมุ่งวิเคราะห์และเปรียบเทียบทัศนคติในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง

^๑ Geoffrey K. Roberts, A Dictionary of Political Analysis (Great Britain : Longman, 1971), p.145.

^๒ วรวรณิมล หนิมพานิช, "มโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาด้านจิตวิทยา แผนกวิชามัธยมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๓).

^๓ ปรีชา ตุงมณี, "ทัศนคติของครูประถมศึกษาที่มีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ศึกษาเฉพาะกรณีครูประถมศึกษาในจังหวัดสมุทรสาคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาด้านจิตวิทยา แผนกวิชาการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑).

อย่างไรก็ตาม เรื่องของการมีส่วนร่วมทางการเมืองนี้ยังมีนักวิชาการมากมายหลายท่าน^๑ ที่ได้ให้ความสนใจศึกษา ผู้สนใจโปรดดูรายละเอียดได้ในผลงานของแต่ละท่านในบทที่ ๔ ของวิทยานิพนธ์นี้ประกอบ

เท่าที่กล่าวมาในบทนี้ทั้งหมด ผู้เขียนได้เสนองานวิจัยที่ศึกษาเรื่อง "กลุ่ม" มาเสนอไว้กับการแยกออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ซึ่งผู้เขียนได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการเขียนวิทยานิพนธ์นี้คือ ใช้เป็นตัวแบบในการกำหนดกลุ่มของแบบสอบถามที่จะใช้วัดซึ่งผู้เขียนแยกออกเป็นภาคดังปรากฏไว้ในบทที่ ๖.

^๑ อาทิเช่น Norman H. Nie and Sidney Verba, "Political Participation," in Handbook of Political Science & Non Governmental Politics, Fred I. Greenstein and Nelson W. Polsby (Reading Mass. : Addison-Westley Publishing Co., 1975), p.4-1; Susan Walch, "Dimensions of Political Participation in a Canadian Sample," Canadian Journal Political Science 8 (December, 1975) : 553-556; John P. Robinson Jerrald G. Rusk and Kendra B. Head Measures of Political Attitudes (Ann Arbor, Mich. : The Institute for Social Research, 1968), pp.423-424, 431-432; Herbert McClosky, "Political Participation," International Encyclopedia of the Social Science 12 (1968) : 252; Myron Miner, "Political Participation : Crisis of the Political Process," in Crises on Sequences in Political Development, eds. Leonard Binder and Others (Princeton, N.J. : Princeton University Press).